

Peter Andersson

Yrkeserfarenheter av våld och emotionella strategier

Röster från personalen på de särskilda ungdomshemmen

Experiences of violence and emotional strategies during everyday worklife: voices from staff at special youth homes

During the 2000s, the National Board of Institutional Care (SiS) has reported an increase in violent incidents between staff and young people. This article focuses the staffs' professional everyday life, especially descriptions of how they handle violence in their professional everyday life and what directions the violence takes. The staffs' everyday work is often depicted on the basis of various dilemmas and tensions, which can affect how they maneuver in terms of how they deal with, and are affected by, violence during their professional working day. The purpose of this article is to illustrate how staff describe the violence they encounter in terms of form, direction and extent, including their own handling of the violence. The theoretical starting point regarding violence is taken from a relational perspective where context, situation, form and intention are important for how violence is understood. The staff's work is understood with the help of both Hochschild's and Bolton's descriptions of emotional work, where emphasis is placed on the development that Bolton pointed out regarding the importance of colleagues regarding feeling-rules. Fifty-three semi-structured interviews were conducted with staff at three different secure units for adolescents in Sweden. The material was organized through a thematic analysis, yielding four themes placed under two headings; 'A violent scene? A matter of definition' and 'Handling violence: strategies employed'. The results show how staff describe youth as the violent party and how they suppress their own emotions. Additionally, staff articulated their own use of violence toward youth and their emotional stance, describing an interpersonal shield that protected them from violence. The results underline the importance of raising questions about the nature of violence in secure units for adolescents and how staff handle such violence in their everyday work.

Keywords: Special youth institutions, violence, staff perspective, emotional work

Peter Andersson är legitimerad psykoterapeut och fil.dr i socialt arbete vid Stockholms universitet.
Kontakt: peter.andersson@socarb.su.se

Inledning

Under de senaste åren har Statens institutionsstyrelse (SiS) rapporterat en ökning av våldsincidenter mellan personal på de särskilda ungdomshemmen och de placerade ungdomarna, främst i riktning ungdom mot personal (SiS 2019a). Våld har dock sällan bara en riktning (Uhnoo 2011) och varierar vad gäller form, till exempel pekats det på fysiskt, psykiskt, sexuellt och materiellt våld (Waddington m.fl. 2005). Förekomsten av våld på de särskilda ungdomshemmen innebär att samhällsvården är sammanflätad med fortsatt utsatthet för de placerade ungdomarna. Skoog (2013) beskriver en dubbel sårbarhet hos institutionsplacerade barn och ungdomar. Det är en form av utsatthet som föranleder en institutionsplacering och en annan form kan finnas under institutionsvistelsen, till exempel våldsutsatthet. Det är problematiskt att samhället omhändertar och placerar barn och ungdomar i en vårdande kontext, men inte alltid klarar av att skydda denna utsatta grupp. Därför är det angeläget att undersöka på vilket sätt personalen¹ på de särskilda ungdomshemmen berättar om våld. Personalgruppen som arbetar närmast ungdomarna på de särskilda ungdomshemmen benämns behandlingsassistenter². Behandlingsassistenter samspejar med ungdomarna på ett mångskiftande sätt i alla möjliga vardagliga situationer. Trots det beskrivs ofta personalens yrkesvardag som monoton och inrutad (Ponnert m.fl. 2020; Wästerfors 2019). Samtidigt skildras personalens yrkesvardag också utifrån olika dilemman, utmaningar och spänningar (Ponnert m.fl. 2020; Enell m.fl. 2018; Silow Kallenberg 2016; Gradin Franzén 2014). Det handlar exempelvis om att personalen arbetar i en kontext där de befinner sig i skärningspunkten mellan vård och straff (Enell m.fl. 2018; Silow Kallenberg 2016). Hur personalen förhåller sig till dessa spänningar kan påverka deras handlingsutrymme för hur de handskas med våld i arbetet (Andersson 2020ab; Wästerfors 2019; Andersson & Överlien 2018). De flesta institutioner konstrueras utifrån maktasymmetrier (Goffman 1961/2007), och i detta fall blir det tydligt eftersom ungdomarna till största del är placerade mot sin vilja. Det dagliga arbetet på de särskilda ungdomshemmen rymmer på så sätt ett emotionellt innehåll och arbetet innehåller följaktligen flertalet emotionella uppgifter (Biszczanik & Gruber 2021; 2018). Att arbeta på ett särskilt ungdomshem som behandlingsassistent innebär således att befinna sig i en komplex emotionell yrkesvardag, där olika former och riktningar av våld är en del.

Den forskning som finns tillgänglig om institutionsvård av ungdomar i Sverige och internationellt har främst fokuserat på vilka de placerade ungdomarna är, hur orga-

---

1 Med personal avses fortsättningsvis personalkategorin "behandlingsassistenter" på de särskilda ungdomshemmen om inget annat anges.

2 Det pågår för tillfället ett utvecklingsarbete vad gäller professionalisering av rollen som behandlingsassistent. Se: <https://www.stat-inst.se/press/pressmeddelanden-nyheter/2021/tryggare-anstallningar-och-tydligare-karriarvagar-pa-sis/>.

nisering och innehåll av vården sett ut och utfallet av vården (Nollbeck 2022 *kommande*; Enell 2015; Andersson Vogel 2012). Det finns inte särskilt mycket forskning i Sverige om personalen på de särskilda ungdomshemmen, än mindre om hur personal berättar om våldsincidenter samt hur de hanterar dem, även om undantag finns (Biszczanik & Gruber 2021; Wästerfors 2019; Pelto-Piri m.fl. 2017; Silow Kallenberg 2016). Syftet med den här artikeln är därför att utforska personalens beskrivningar av våld samt att undersöka hur behandlingsassistenterna emotionellt hanterar våld under sin yrkesvardag. Det vill säga, hur beskriver och förstår behandlingsassistenter, som varit involverade i våldssituationer, dessa händelseförlopp? På så sätt går det att utforska personalens positioner och strategier samt belysa de växlingar som beskrivs i relationen mellan personal och ungdom. Syftet besvaras utifrån frågeställningen: Hur beskriver behandlingsassistenterna det våld de möter i yrkesvardagen vad gäller form, riktning och omfattning samt den egna hanteringen av våldet?

De särskilda ungdomshemmen: personalen och ungdomarna

De särskilda ungdomshemmen finns spridda över hela landet och i nuläget finns 21 av dem i varierande storlek, där drygt 1 100 ungdomar årligen placeras. De flesta platserna, av de drygt 700 platser som finns på SiS, finns på ungdomshem som är låsta och tar emot barn och ungdomar upp till 21 års ålder. Majoriteten av de placerade ungdomarna är mellan 16 och 18 år och pojkar. Flickorna är något yngre och står för drygt en tredjedel av placeringspopulationen. De särskilda ungdomshemmen har historiskt, och delvis i nutid, tydliga könsdimensioner på så sätt att de till största delen är utformade för pojkar (Andersson Vogel & Gruber 2018; Andersson Vogel 2017; Laanemets & Kristiansen 2008). Det kan få konsekvensen att stereotypa könsnormer för hur personalen ska handskas med ungdomarna upprätthålls och reproduceras.

Behandlingsassistenternas arbetsuppgifter varierar: de ska bland annat övervaka, hålla behandlingssamtal, dokumentera, hålla kontakt med socialtjänsten och hjälpa till med andra vardagssysslor. Personalen har samtidigt relativt långtgående disciplinära befogenheter genom de särskilda befogenheterna, exempelvis kan beslut fattas som rör kroppsvisitering, avskiljning, brevkontroll och urinprov. Många behandlingsassistenter har en förhållandevis kort utbildning, men kvinnliga behandlingsassistenter är ofta högre utbildade än sina manliga kollegor. Silow Kallenberg (2016) menar att andra kompetenser utöver utbildning lyfts fram hos personalen som viktiga (se även Ponnert m.fl. 2020). Det handlar till exempel om personalens egen erfarenhet av missbruk och/eller kriminalitet. Dessa aspekter betonas som viktiga i relationskapandet med ungdomarna utöver formell utbildning.

De ungdomar som placeras på ett särskilt ungdomshem har många gånger varit föremål för en rad olika insatser via socialtjänsten innan de placeras. Ungdomarna

beskrivs ofta ha allvarliga beteendeproblem och/eller befinner sig i social utsatthet (Ponnert m.fl. 2020; Sallnäs 2019; Enell m.fl. 2018; Andersson Vogel 2012; Jansson & Björck 2012). I ADAD-rapporten från år 2019³ ger SiS följande övergripande bild av ungdomarna: pojkar placeras i mycket större utsträckning på grund av kriminalitet än flickor. Cirka hälften av ungdomarna uppger depressiva bekymmer, oro och koncentrationssvårigheter (en fjärdedel har någon gång försökt ta sitt liv). Flickorna rapporterar en högre grad av fysiska och psykiska övergrepp av en föräldrafigur och partner än pojkarna. Cirka hälften uppger misslyckanden i skolan och 70 procent uppger att skolan är tråkig. Enell (2016) har intervjuat 16 ungdomar som placerats på ett särskilt ungdomshem vid tre tillfällen under en tvåårsperiod. Ungdomarna beskriver olika former av maktlöshet i relation till personalen. Tillfällen när de upplevt någon form av kontroll är när de samspekar med andra ungdomar.

Tidigare forskning: våld och emotioner på ungdomsinstitutioner

Våldets olika riktningar beskrivs ofta i forskningslitteraturen utifrån våld som ungdomarna riktar mot personal (se t.ex. Smith 2020; Alink m.fl. 2014; Winstanely & Hales 2008), eller som våld personalen riktar mot ungdomar (se t.ex. Euser m.fl. 2014; Attar-Schwartz 2011) och/eller våld som sker mellan ungdomarna (se t.ex. Mazzone m.fl. 2018; Attar-Schwartz & Khoury-Kassabri 2015; Sekol 2013). De olika riktningarna är utrönta från studier som både fokuserat på låsta och öppna ungdomshem där ungdomarna (både pojkar och flickor i åldersspannet 11–21 år) i huvudsak har varit placerade med tvång.

Wästerfors (2019) pekar på att våldet inte ägs av en enskild individ, utan att det skapas mellan flera individer i växelverkan. Det vill säga, det går inte att beskriva våld på de särskilda ungdomshemmen utifrån en enskild faktor eller bara en riktning, som att det enbart skulle vara ungdomarna eller personalen som är orsak. Våldet beror på flera faktorer som står i samspel med och i relation till varandra.

Utifrån ett europeiskt perspektiv visar Alink m.fl. (2014) i en studie där 178 personal deltog från tre olika former av ungdomsinstitutioner (öppen till låst institution) att drygt 80 procent av personalen hade varit utsatt för någon form av våld från ungdomarna. Att ha blivit utsatt för verbalt våld var vanligast. De såg också att risken för våld var större på de låsta institutionerna, som de definierar som en "våldsam kontext", inte bara för ungdomarna utan också för personalen. Attar-Schwartz (2011) synliggör våldets riktning när det handlar om personal mot ungdomar i en

---

3 2018 placerades 1 107 enskilda ungdomar på de särskilda ungdomshemmen, materialet i refererad ADAD bygger på 771 inskrivningsintervjuer (SiS 2019b).

studie omfattande 32 ungdomsinstitutioner med drygt 1 300 ungdomar mellan 11 och 19 år. Var fjärde ungdom uppgav att de en månad före undersökningen hade upplevt någon form av fysisk misshandel. Pojkar och flickor rapporterade i samma utsträckning verbalt våld, medan pojkar i större utsträckning rapporterade utsatthet för fysiskt våld. Vidare identifierade Attar-Schwartz att risken för våld var mer framträdande på större institutioner och på institutioner som tog hand om extra sårbara ungdomar samt att personalens kvalifikationer spelar roll.

En vanligt förekommande förklaringsmodell till våld på de särskilda ungdomshemmen är att personalen tillskriver våldets orsaker ungdomarna och vice versa (Wästerfors 2019). Det är en enkelspårig förklaringsmodell, men samtidigt finns det dynamiska förklaringsmodeller (se t.ex. Uhnöo 2011 och Wästerfors 2019 resonemang om det flerriktade våldet). Uhnöo undersöker ungdomars uppfattningar om våld och pekar på att våldet behöver undersökas utifrån situationen, kontexten och den lokala praktiken, vilket gör det möjligt att synliggöra olika tolkningsrepertoarer. Först då går olika perspektiv på våld att utröna, vilket ofta utmynnar i att våldets regler är förhandlingsbara och våldet flerriktat, ett resonemang som också återfinns hos Wästerfors (2019) om de särskilda ungdomshemmen.

Biszczanik och Gruber (2018) menar att de särskilda ungdomshemmen karaktäriseras av "institutionaliserad rädsla" (s. 36). Med det menas att rädsla skapas och upprätthålls genom hur ungdomshemmen organiseras rumsligt och utifrån att ungdomarna tillskrivs en farlighet. Anglin (2004) har pekat på vikten av att förstå ungdomarnas känslor på ungdomsinstitutionerna och betonar bland annat att personalen behöver handskas med ungdomarnas lidande, vilket framställs som en av de största utmaningarna för personal inom institutionsvården. Anglin (2004) menar att ungdomarna ofta beskrivs utifrån diverse olika bekymmer, men i en sådan beskrivning tappas deras trauma och smärta bort. Taylor (2011) menar att personal på ungdomsinstitutioner inte till fullo har ett språk där emotioner får ta plats. Ett sätt att skapa möjlighet för ett språk med emotionella nyanser att kunna växa fram är kollegiala stödgrupper. Det handlar om att skapa en miljö som tolererar den smärta som det innebär att arbeta på en ungdomsinstitution och en möjlighet att kunna reflektera över det (ibid.).

Den befintliga forskningen fokuserar följaktligen i större utsträckning på våldets art, omfattning samt på övergripande konceptualiseringar och inte på hur personalen beskriver och hanterar våld. Den här studien syftar till att hjälpa till att fylla en del av denna forskningslucka genom att söka förståelse om vilka typer av våld personalen möter i sitt dagliga arbete och hur det våldet i så fall hanteras.

Teoretiska utgångspunkter

Den här studien tar teoretiskt avstamp i två begrepp: emotionellt arbete och våld. Emotionellt lönearbete definieras av Hochschild (1983) som arbete med bytesvärde som utförs på arbetet och som därmed ger en inkomst. Flertalet forskare har efter Hochschild både utvecklat och problematiserat hennes strikta uppdelning mellan privatliv och arbetsliv och idén om att det enbart är arbetsgivaren som stipulerar arbetstagarens känsloregler på arbetet. I denna utveckling följer jag Bolton (2005) som mejslat fram en form av differentiering av drivkrafterna bakom arbetet och som bland annat pekat på kollegornas roll vad gäller känsloregler på arbetet. Bolton (2005) menar att det i kontexter där det finns en vårdande relation sker en form av förhandling mellan två personer (personal och ungdom) vad gäller känslohantering. Det går att anta att emotionellt arbete också styrs av sociala regler som ligger utanför vad arbetet föreskriver. Det leder till att arbetstagarens autonomi betonas mer, vilket kan öppna för möjligheten att identifiera andra drivkrafter än ekonomiska, exempelvis filantropiska, normativa och prestationsinriktade. En nyckelaspekt i Boltons resonemang är att emotionellt arbete regleras och kontrolleras *både* av arbetstagaren och arbetsgivaren.

Våld är ett svårfångat begrepp och det finns inte en tydlig konsensus om hur våld ska definieras (Uhnoo 2011; Waddington m.fl. 2005; Åkerström 2002). Våld kan variera i form och karaktäristika och det kan studeras utifrån olika perspektiv. När våld diskuteras i den här artikeln är situationen (Wästerfors 2019; Uhnoo 2011), kontexten (Åkerström 2002), formen (Isdal 2000) och intentionen (Hamby 2017) av betydelse. Denna fyrfaldiga konceptualisering av våld springer från personalens berättelser om våld under yrkesvardagen och sätts dessa aspekter ihop skapas vad som kan liknas vid ett relationellt perspektiv på våld (Andersson 2021; Edling 2016). Våldets relationella karaktär återfinns på flera olika interpersonella nivåer, vilket gör att makt och kontroll kan tydliggöras. Genom att lägga emphasis på situationen förflyttas fokus bort från den specifika individen och hennes historia som en förklaring till varför våld används. Kontexten spelar roll för hur någonting antingen kan exkluderas eller inkluderas avseende vad som beskrivs som våld. En bred beskrivning av våld minskar personalens motvilja och osäkerhet att benämna en handling som våld samt att det också är ett sätt att synliggöra andra våldsformer utöver fysiskt våld, vilket det ofta fokuseras på eftersom hur våld definieras ofta beror på personliga erfarenheter och upplevelser. På de särskilda ungdomshemmen är intentionen bakom en handling av särskild betydelse, bland annat med tanke på den maktposition som personalen har gentemot ungdomarna och den utsatthet ungdomarna bär med sig.

Metod och analytiskt tillvägagångssätt

Utgångspunkten i studien är 53 intervjuer med behandlingsassistenter som arbetar på tre olika, särskilda ungdomshem i Sverige (se tabell 1). Ungdomshemmen skiljer sig inte åt nämnvärt vad gäller målgrupp, personaltäthet, behandlingsutbud eller utbildningsnivå.

Tabell 1:

Personal information	Ungdomshem 1	Ungdomshem 2	Ungdomshem 3	Sammantaget
Personalens medelålder	38 (min: 24, max: 62)	36 (min: 27, max: 49)	43 (min: 27, max: 61)	39 (min: 24, max: 62)
Personalens kön	74 % män	55 % män	50 % män	64 % män
Personalens utbildning: tvåårig eftergymnasial utbildning till b-ass	56 %	45 %	100 %	57 %
Personalens medel- arbetslivserfarenhet	4 år (min: 5 månader, max: 16 år)	3,5 år (min: 1 år, max: 21 år)	9 år (min: 3 år, max: 19 år)	4 år (min: 5 månader, max: 21 år)
Antal deltagande personal	27 individuella intervjuer	20 individuella intervjuer	6 individuella intervjuer	53 individuella intervjuer
Typ av ungdomshem	Enbart pojkar: akut, utredning och behandling	Enbart pojkar: akut och behandling	Enbart flickor: akut och behandling	

Alla intervjuer började på samma sätt. Jag frågade: "Hur definierar du våld?" Hydén (2008) menar att den första frågan ska ställas så att den uppmuntrar fortsatt berättande, samtidigt som den relaterar till en övergripande struktur. Genom att använda mig av ett öppet våldsbegrepp ökar möjligheterna att identifiera luckor och mindre, i forskningslitteraturen, uppmärksammade föreställningar om våld. Wästerfors (2004) skriver att han agerade "narrativt bollplank" (s. 20) under sina intervjuer. Jag uppfattar mina inlägg på ett liknande sätt – meningen var att stimulera och stödja samtalet. Till största del har det varit inlägg av karaktären "kan du ge exempel?", "skulle du kunna utveckla det?", "nu förstår inte jag" och "kan du berätta mer?". Det vill säga det har inte varit inlägg av karaktären "fråga-svar" utan mer av fördjupande karaktär. Alla intervjuer har transkriberats ord för ord och sedan har en tematisk analys genomförts (Braun & Clarke 2020; 2006). I den här artikeln är det ett tydligt fokus på *vad* personalen berättar. Tematisk analys är en metod för att identifiera mönster, i detta fall

handlar det om mönster för exempelvis former och riktningar på våldet. Ett tema fångar någonting intresseväckande i relation till forskningsfrågorna och representerar därför ett mönster av mening inom datamaterialet. På så sätt handlar det inte om kvantitet, utan ett tema kan bestå av berättelser (händelser) som enbart ett fåtal gav uttryck för. Det vill säga temana har en starkare anknytning till det empiriska materialet än till de teoretiska begrepp som användes.

Fyra övergripande teman vägledde intervjuerna, vilket banade väg för den efterföljande analysen: erfarenhet av våld i det dagliga arbetet, emotionell påverkan av våld, relationen till ungdomarna och strategier för att handskas med våld. På så sätt är utgångspunkten i det analytiska arbetet på en övergripande nivå kontextbunden, för att sedermera tematiseras utifrån våldssituationer (olika riktningar/form) och emotionella strategier. I analysen identifierades initialt 94 koder kopplade till våldssituationer och 69 koder kopplade till emotionella strategier. Därefter kategoriserade de 94 koderna till 9 kategorier som sedermera renderade två teman som fångar form, riktning, frekvens och agens vad gäller våldssituationer. De 69 koderna för emotionella strategier kategoriserades till 7 kategorier, som sedermera renderade två teman, vilka fångar essentiella aspekter av personalens emotionella arbete kring våld. Det analytiska arbetet har på så sätt präglats av en närhet till vad som berättas på en deskriptiv nivå. Braun och Clarke har dock i senare arbeten (2020) understrukit att tematisk analys innehåller reflexiva moment där forskarens subjektivitet ses som en resurs i det analytiska arbetet. Det handlar följaktligen inte om att följa statistiska steg i det analytiska arbetet.

Ett etiskt⁴ förhållningssätt har präglat arbetet: det har bland annat handlat om att förvalta tredjepersonsperspektivet. Det vill säga studiedeltagarna har berättat om våldssituationer där de placerade ungdomarna både har blivit utsatta för våld samt använt våld mot andra. Det belyser att det etiska arbetet innebär en balansgång mellan den potentiellt negativa påverkan det kan innebära att berätta om våldssituationer utifrån denna kontext i förhållande till vikten av att göra berättande möjligt. Med tanke på att våld är ett svårt begrepp att definiera och att de särskilda ungdomshemmen rymmer inom en kontext där personalen har möjlighet att använda sig av särskilda befogenheter, har jag ibland lyssnat till berättelser som jag ansett vara bekymmersamma. Det har främst handlat om olika former av våld, oavsett riktning, som personalen uppfattar som en del av deras yrkesvardag. I stället för att normativt kritisera personalens berättelser har jag försökt att förstå, vilket inte är samma sak som att acceptera (Silow Kallenberg 2016). Det handlar om att på ett uppriktigt sätt ta personalens perspektiv och att inte avvisa det som de berättar.

---

4 Studien har fått godkännande av regionala etikprövningsnämnden i Stockholm (2016/2165–31/5).

Resultat

Resultatdelen struktureras runt fyra teman – två teman där personalen berättar om olika riktningar och former av våld på arbetsplatsen och två teman där personalen skildrar olika emotionella strategier de använder sig av före, under och efter våldssituationer. Temana struktureras under två övergripande rubriker: ”En våldsam kontext? En definitionsfråga” och ”Att handskas med våld. Personalens strategier”.

En våldsam kontext? En definitionsfråga

Under den här rubriken åskådliggörs två teman där personalen i det första temat berättar om våld som de utsätts för av ungdomarna, medan det andra temat skildrar personalens användande av våld gentemot ungdomarna.

Hot och våld: våld på en daglig basis

I stort sett berättade all personal jag intervjuade om en egen och kollegial våldsutsatthet. Det våld som var återkommande i personalens berättelser var psykologiskt våld (t.ex. hot, hot om våld, upprepade verbala förolämpningar) och materiellt våld (t.ex. att ungdomen slog sönder sitt rum eller delar av inredningen på avdelningen). Basel⁵, en ung personal i 20-årsåldern som arbetar på ett särskilt ungdomshem där de enbart jobbar med pojkar, berättar:

Det jag ser på jobbet när det kommer våld är att dom kastar saker, att dom hotar väldigt våldsamt om vad dom ska göra, attackerar varandra och ungdomar som attackerar personal. Det är sånt våld som uppkommer på jobbet, det är sånt man ser på jobbet.

Basel ger här uttryck för att våld är en del av arbetet på de särskilda ungdomshemmen, vilket belyser den övergång Wästerfors (2019) pekar på av våldets conceptualisering från något abstrakt till konkret, personligt och emotionellt. Att våld kan vara en del av yrkesvardagen, som Basel berättar om, delas av flera av hans kollegor och personal från andra särskilda ungdomshem oavsett ålder och kön. Basel nämner flera olika former av våld, vilket också var vanligt bland övrig personal. Våld verkar till synes förstås utifrån ett kontinuum av handlingar, där det nödvändigtvis inte behöver handla om fysiskt våld. Vad som dock blir tydligt i Basels utdrag är att våldet enbart beskrivs i en riktning, man får inte veta hur det kommer sig att ungdomarna kastar saker, hotar eller attackerar personalen. Det är problematiskt eftersom våldet på de särskilda ungdomshemmen ofta har flera riktningar (Wästerfors 2019). Personalen ger också uttryck för

---

5 Alla namn är fiktiva.

en form av våld som kontrasterar tidigare beskrivningar av vardagen på de särskilda ungdomshemmen för både personal och ungdomar, där vardagen ofta beskrivs som monoton, inrutad och händelsefattig (Wästerfors 2019). Det handlar om latent våld, som kan beskrivas som en väntan på det inneboende och ovillkorliga våldet som de särskilda ungdomshemmen rymmer. Denna "väntan på våld" föranleder med största sannolikhet emotionell stress. Arbetet skildras utifrån *som om* inget händer, men att befinna sig i en kontext med latent våld innebär inre aktivitet för personalen, vilket kanske inte alltid syns utåt. Andersson Vogel (2020) pekar på något liknande när hon beskriver hur behandlingsassistenter på de särskilda ungdomshemmen å ena sidan berättar om att arbetet genererar inre stress, men å andra sidan upplevs som trögt och långsamt. Ytterligare sådana distinktioner är identifierade av Biszczanik och Gruber (2021): arbetet är "monotont fast våldsamt" och "regelstyrt fast oförutsägbart". Till detta kan det latent våldet fogas. Det latent våldet är någonting som personalen inte riktigt vet hur de ska handskas med, eftersom det inte är lika synligt som till exempel fysiskt våld. I likhet med andra våldsformer knyter det an till de egna emotionerna, emotioner som inte alltid får eller kan visas upp för kollegor. Detta synliggör personalens emotionella arbete på ett delvis nytt sätt, eftersom arbetet utformas i växelverkan mellan kollegor. Det vill säga inte enbart utifrån arbetsgivarens krav (Bolton 2005). Vidare fanns också personal, som i linje med Basel, beskrev olika former av våld, men som inte definierade det som våld utifrån den specifika arbetskontexten de befann sig i. De menade att det på ett sätt ingick i jobbet, vilket belyser vikten av en bred förståelse av våld på de särskilda ungdomshemmen (Andersson 2021; Åkerström 2002). Det går att förstå som ett motstånd gentemot att själv positionera sig som våldsutsatt och som ett utslag för våldets normalisering. Nedan möter vi Beata som arbetar på samma särskilda ungdomshem som Basel. Hon är lite äldre än Basel och har jobbat ett par år längre än han. Hon berättar hur hon tänker om vad som är våld och inte våld utifrån arbetsplatsen:

Beata: Riktat mot mig har det mest varit hot. Jag har inte blivit utsatt för våld hittills, utan dom har varit frustrerade, arga och skrikit åt mig och kallar mig diverse skällsord, men jag vet annan personal som har fått tagit emot slag när ungdomarna har känt sig frustrerade och maktlösa, men jag har inte blivit utsatt för våld.

Forskare: Tänker du att det här psykiska du pratar om inte är våld?

Beata: Jag tänker inte att det är våld, för vid de tillfällen jag har blivit kallad hora och allt möjligt som de hittar på i stunden och även om det har varit riktat mot mig så känner jag inte att det är jag som har fått dom att känna den ilskan eller frustrationen som dom känner utan jag är mer den personen som de tar ut det på och då har jag lätt att släppa det efteråt, jag känner inte att det blir jobbigt att jobba med de här ungdomarna.

Beata gör en distinktion mellan fysiskt och psykologiskt våld och antyder att det psykologiska våldet är vanligare än det fysiska våldet. Det stämmer överens med vad övrig personal berättat på övriga ungdomshem, oavsett kön och ålder. Hur personalen definierar våld, det vill säga vad som inkluderas eller exkluderas som våld, kan ha att göra med hur de vill framställa sin arbetsplats. Å ena sidan berättar Beata om psykologiskt våld, vilket implicit kan tolkas som att hon beskriver en våldsamt arbetskontext, men å andra sidan vill hon inte definiera sin arbetsplats som våldsamt. Den motsägelsen är återkommande bland personalen. Det blir till våldets och emotionernas motsägelse. Våldet både finns och inte finns, och emotionerna finns, men ska helst inte visas. Följaktligen pratar personalen om våld som sker på arbetet, men de vill inte definiera sin arbetsplats som en våldsamt arbetsplats. Det kan förstås som ett utslag för en normalisering samt en snäv definition av vad som kan uppfattas som våld. Jenny arbetar på ett särskilt ungdomshem där det bara finns placerade flickor, hon talar om detta med normalisering:

Jag tror inte ens att man tänker på att det är ett hot, för att man är så van av den typen av språk någonstans ... det är jättenormaliserat och jag tänker inte ens på det förens jag kanske sitter med kompisarna.

Här tydliggörs en rörelse mellan olika kontexter när Jenny talar om hot (psykiskt våld). På arbetsplatsen är det någonting som är vanligt och som inte ses som våld, men utanför arbetet kontextualiseras det som våld. Därav synliggörs personalens svårigheter med att definiera vad som ska inkluderas som våld på arbetsplatsen (se t.ex. Waddington m.fl. 2005 vad gäller definition av våld). En potentiell konsekvens av detta kan vara att det finns ett stort mörkertal av våldsincidenter på de särskilda ungdomshemmen och att de jobbar i en arbetskontext som delvis karaktäriseras av våld, men personalen definierar det inte som en våldsamt arbetsplats.

Våld under kontrollerade former – kan man kalla det så?

Personalen hade på en övergripande nivå svårt att tala om det egna våldsutövandet, även om sådana berättelser också fanns. I de berättelser där det egna våldsutövandet åskådliggjordes handlade det ofta om hur personalen redogjorde för sin intention. Vad gäller handlingens intention laborerade personalen med begrepp som våld, kontroll och skydd (se t.ex. Hamby 2017 vad gäller intentionens betydelse för våldshandlingar). Anders, en ung man utan specifik utbildning för arbetet, adresserade frågan om det egna våldet på ett sätt som en stor andel av personalen gjorde:

Om man räknar fysiska tvångsmedel som våld? Men jag skulle inte kalla det våld. Det är ju enligt systemet NPNL⁶ så det är ju mer kontrollera ungdomen än något annat ... jag skulle inte vilja definiera det som våld ... syftet är ju att kontrollera ungdomen, inte att åsamka smärta eller förstöra något.

Anders är tydlig med att han inte anser att de särskilda befogenheterna eller konflikt-hanteringsverktygen som personalen har till sitt förfogande är våld. Ett sätt att förstå detta på är att personalen inte tänker eller talar i termer av våld, trots att det stundom handlar om våld. Kanske beror det på positionen de då skulle bli placerade i. I Anders fall är det våld om det åsamkar ungdomen smärta, vilket exempelvis en fasthållning antagligen gör, oavsett om intentionen är att kontrollera eller skydda. Det är vanligare att de manliga behandlingsassistenterna resonerar som Anders jämfört med de kvinnliga. Det kan bero på att manlig personal oftare är inblandad i situationer som potentiellt kan leda till en våldsincident. Det som saknas är ungdomarnas perspektiv. Oavsett personalens intention kan ungdomarna uppleva deras handlingar som våld (Överlien 2004). Våld ägs inte av en enskild individ, utan skapas mellan flera individer i växelverkan. Det vill säga, det går inte att beskriva våld på de särskilda ungdomshemmen utifrån en enskild faktor, utan det beror på flera faktorer som står i samspel med och i relation till varandra (Wästerfors 2019). Tanken som Anders, och flera andra, för fram om att personalens handlingar är skyddande eller kontrollerande är på ett sätt problematisk. Forskning pekar också på att en mer repressiv hållning leder till ökat våld mellan personal och ungdomar (van Gink et al., 2018). Svårigheterna med att definiera vissa handlingar som våld kan också handla om en motvilja att positionera sig själv som antingen våldsutövare eller våldsutsatt. Det sätter den vårdande kontexten, som de särskilda ungdomshemmen befinner sig inom, ur spel. Nedan ser vi hur Johanna, som arbetar på ett särskilt ungdomshem för bara flickor, beskriver det:

Det är våld under kontrollerade former, kan man säga så? Jag brukar inte tänka att vi utför våld, för greppen vi har skadar ju inte henne om hon inte själv agerar jättekonstigt, men normalt så ska det inte skada, inte fysiskt i varje fall, men sen beror det på vad det väcker i henne såklart. Ja, jag har inte tänkt så mycket på dom här grejorna, men det är klart att det påverkar flickan.

En central skillnad mellan Johanna och Anders är att Johanna försöker problematisera det egna och kollegornas handlande, bland annat genom att bejaka ungdomarnas perspektiv, vilket tenderade att vara vanligare bland den kvinnliga personal

---

6 No power. No lose är SiS lågaffektiva metod för att bemöta konflikter, hot och våld. SiS reviderar för tillfället metoderna vad gäller personalens arbete med konflikthantering.

som deltog i studien i förhållande till de manliga behandlingsassistenter som deltog. Johanna pekar också på att hon inte tänkt så mycket på våld. Det kastar ljus på att våldet, trots att det finns, är ett eftersatt ämne. Samtidigt ger Johanna uttryck för en enkelspårig syn på våldets konsekvenser: om inte ungdomen gör något konstigt skadar vi inte henne. Det vill säga om någonting händer är det ungdomens ansvar. I personalens emotionella arbete skönjs utifrån Anders och Johannas inlägg olikheter utifrån Hochschilds (1983) och Boltons (2005) beskrivningar. Utifrån de olika sätten att teoretisera emotionellt arbete på, går det att tolka Anders utdrag som att han utgår från arbetsgivarens stipulerade regler (Hochschild 1983), medan Johanna lyfter in ungdomen som ett aktivt subjekt tydligare, vilket får konsekvenser för hur arbetet bedrivs och som ligger mer i linje med Boltons (2005) resonemang.

Att handskas med våld: personalens strategier

Under denna rubrik kommer två olika teman att presenteras, där personalen berättar om olika former av emotionell hantering av våld. Det handlar om att inte ta våldet personligt och att inte visa rädsla, vilket visar på betydelsen av emotionellt arbete utifrån kollegiala aspekter (Bolton 2005).

Ta det inte personligt

En mycket framträdande emotionell strategi för att handskas med våld på avdelningen, som personalen berättade om, var att "man" inte ska ta det personligt. I stort sett berörde all personal det på något sätt. En potentiell konsekvens av detta sätt att handskas med våld är att det skapas en form av distansering både mellan individer och inom individen, ett agerande som Hochschild (1983) beskriver som ytagerande och som i förlängningen kan leda till emotionell avstängdhet och utbrändhet. Hendrik, en man i 40-årsåldern med ganska bred yrkeserfarenhet från SiS, säger: "Det är Hendrik i rollen behandlingsassistent som blir utsatt för våld, det är inte 'Hendrik' som blir utsatt för våld." Vidare berättar han:

Man får inte ta det personligt, hon slog ju inte just mig utan hon slog en personal och man får ju skilja på det. I hennes ögon är jag någon som säger nej till hennes krav och då spelar det ingen roll vem som står där.

Det var många av personalen som i likhet med Hendrik berättade om att de klev in i en roll när de började sitt arbetspass, oavsett kön eller ålder. Det som gör rolltagandet intressant i detta fall är att det används som ett skydd mot våld. Det går också att tänka att rolltagande stänger ute reflekterandet om våld på arbetsplatsen, eftersom en utgångspunkt är att som behandlingsassistent kommer man att utsättas

för våld. Det visar åter på behovet av en öppen, bred och inkluderande definition av våld och nya reflexiva rum (Andersson 2021; Wästerfors 2019). Att personalen inte ska ta våldet personligt, anknyter också till vilka känslor som till synes får visas upp på avdelningen. Laura, som är i samma ålder som Hendrik, jobbar på ett särskilt ungdomshem för enbart pojkar och säger:

Man får ju inte vara för känslig, för jag menar det är ju mycket hot. Man får inte ta åt sig som person och såna saker, utan man ska kunna ... åker du till jobbet så laddar du inför jobbet och sen åker du hem. Ruskar av det som hänt och tänk inte så mycket mer på det när du åker hem, alltså när man är hemma. Man får ju absolut inte ta med sig det hem och det är det jag tror att många gör lite fel ... man måste nog vara lite speciell som person, att man inte är sådär känslig så man tar åt sig personligen för då går det ju inte alls, för jag menar man kan ju höra både det ena och det andra här och man kan absolut inte ta åt sig personligen, man får vara som en liten gås, ruska av sig vattnet liksom.

Laura är tydlig med att man inte får vara för känslig. En tolkning är att det kan vara ett tecken på svaghet, någonting som var framträdande i materialet. Vidare blir det tydligt att våld är en del av yrkesvardagen, men att man inte på något sätt ska låta sig påverkas av det, eftersom det kan få konsekvenser. Det stärker också tanken om att våldet på de särskilda ungdomshemmen normaliseras. En intressant, men också problematisk aspekt, som på ett motsägelsefullt sätt visar att våldet påverkar Laura är när hon säger att man inte ska ta med sig jobbet hem. Det hon implicit också säger är att hon inte vill ta med sig våldet hem och att många gör det men att de gör fel. Lauras utdrag visar också implicit på kollegornas betydelse för emotionellt arbete – det handlar om att klara av arbetet utan att visa så mycket känslor. Med stöd av Hochschild (1983) går det att förstå att de privata känslorna ska hållas utanför arbetet, medan Bolton (2005) pekar på att det är en omöjlighet. Samtidigt finns det också andra röster. Simon, en ung man i 20-årsåldern som nyligen blev klar med sin utbildning till behandlingsassistent, säger:

Ibland så tänker jag att jag är en riktig idiot, jag kommer till jobbet och utsätter mig för såna saker, försöker hjälpa dom. 80 procent återfaller, man blir utsatt för våld. Man tänker att jag måste va en riktig idiot som kommer hit varje dag och utsätter mig för det, men jag vet inte.

Det som på ett sätt skiljer ut Simon, vilket han inte är ensam om, är att han reflekterar kring våldet och hur det påverkar honom. Det vill säga, oavsett rolltagning (Simon som "personal" kontra Simon som "privatperson") verkar det som att han ändå tänker att våldet på något sätt påverkar honom. Genom att Simon, till skillnad från till

exempel Hendrik och Laura, på ett plan positionerar sig själv som utsatt kan han också arbeta med sin våldsutsatthet på ett annat sätt. Det i sin tur går att förstå utifrån vilka känsloregler som styr på avdelningen (Bolton 2005).

Visa inte rädsla

Att inte visa rädsla för ungdomarna eller för sina kollegor, talade all personal om på olika sätt. Det går bland annat att förstå utifrån hur de kollegiala strukturerna gestaltas på avdelningarna på följande sätt: många berättade att de var rädda, men samtidigt att de inte kunde visa sin rädsla, eftersom det kunde uppfattas som ett tecken på svaghet. Det visar på att någon form av hänsyn tas till organisatoriska och kollegiala känsloregler. På så sätt går det på ett teoretiskt plan att både förstå skapandet av känsloregler utifrån Hochschilds (1983) och Boltons (2005) perspektiv. Biszczanik och Gruber (2018) pekar på att de särskilda ungdomshemmen kännetecknas av "institutionaliserad rädsla". Det innebär att rädsla skapas och upprätthålls både genom hur dessa ungdomshem organiseras rumsligt och externt genom att tillskriva de placerade ungdomarna en form av farlighet. Känslor kan således generera institutionella kulturer. Det kan vara känslökulturer, som kännetecknas av rädsla, styrka och/eller våld, vilket hindrar och försvårar relationsarbetet mellan personal och unga. Baran, en äldre man som arbetat i många år, säger att "man måste våga jobba, om man ska vara fegis framför eleverna då kommer man inte klara sig i det här jobbet". Att visa rädsla blir länkat till att vara en fegis och till att inte klara av sitt arbete. Personalens känslor i förhållande till våld och konflikthantering är till synes nyckelaspekter i huruvida du ska klara av jobbet som behandlingsassistent, vilket också Biszczanik och Gruber (2021; 2018) belyst. Biszczanik och Gruber (2021) pekar på att som behandlingsassistent måste man hela tiden vara på sin vakt, vilket i denna kontext är en balansakt. Nedan berättar Stefan om sina tankar om rädsla:

Det man absolut inte ska visa i arbetet enligt mig är ju rädsla. Visar du att du är rädd för en konflikt, jag menar dom här grabbarna är smarta. Dom vet direkt vilken behandlingsassistent man ska vara på om man vill ha något extra eller om man vill göra något man egentligen inte får. Så rädslan ska man vara väldigt, väldigt försiktig med att visa framför ungdomarna.

Stefan är inte ensam i sitt sätt att berätta om rädsla, även om han inte är lika explicit som Baran. Det som utkristalliseras är att vissa känslor är okej att visa medan andra inte är det. Hochschild (1983) beskriver att det på en arbetsplats ofta finns olika former av känsloregler, men att de ofta är subtila och implicita. Bland personalen jag träffade blev detta med känsloregler tydligt när de å ena sidan menade att "vi har inga regler, här får man känna och visa precis allt", men å andra sidan var rädsla en känsla som all

personal tydligt visade motstånd mot att visa. Bland dem jag träffat har det inte gått att se några tydliga skillnader i detta mellan manlig och kvinnlig personal. Det skönjdes dock en tendens till att personal som arbetade med flickor hade enklare att uttrycka sin rädsla. Det kanske beror på att det är en ovanlig position för personalen, det vill säga att vara manlig personal och utsättas för våld (se även arbeten av Andersson & Överlien 2021 och Andersson Vogel & Gruber 2018 där den positionen synliggörs). Här ser vi vad Leo, som arbetar på ett särskilt ungdomshem för flickor, säger om rädsla:

Jag har upplevt rädsla många gånger och alltså det gäller ju att tillåta sig att göra det och använda sig av det i handledning eller i briefing grupp om man varit i en situation, att man berättar det, att 'jag blev rädd'. Då kan det vara den lilla tjejen som sitter bredvid en som får höra att Leo blev rädd. Jag har upplevt att jag har sagt det många gånger och jag har blivit rädd många gånger också.

En idé är att personalen som arbetar med flickor har lättare att berätta om sin rädsla, eftersom flickorna på en övergripande nivå inte är ett hot på samma sätt som pojkarna, men i forskningslitteraturen finns även andra skildringar där placerade flickor positioneras som farliga och hotfulla (Andersson & Överlien 2021). Samtidigt skiljer sig inte de våldsskildringar personalen berättat om mellan pojkar och flickor på något avsevärt sätt. Det som i stället skiljer sig åt är att personalen som arbetar med flickor i mindre utsträckning länkar rädslan till någon form av svaghet. Det verkar i stället som att det blir en avvikelse att prata om sin rädsla för dem som jobbar med flickor, och paradoxalt nog blir det därav enklare att redogöra för den. Att inte ta våldet personligt samt att inte visa rädsla ringas avslutningsvis in genom Sofias utdrag. Det var många av personalen som på olika sätt talade om behovet av "en sköld", "en rustning", "en kollegial sammanhållning" eller "ett bakre rum", oavsett kön och ålder. Nedan ser vi hur Sofia utvecklar det ihop med mig:

Sofia: ... men däremot tar man ju på sig en typ av rustning, dels att saker rinner av lätt när man blir kallad fula saker eller när man är med om saker, att man är lite beredd på att saker kan hända. Man har rustningen på sig, men också det här att man är på ett speciellt sätt, man betar sig på ett speciellt sätt, man pratar inte om vissa saker, som man kanske gör privat.

Forskare: Rustningen vad är det?

Sofia: För mig är det nog det här att man är förberedd, att jag vet att vad som helst kan hända på jobbet, lite så.

Forskare: Vad är vad som helst?

Sofia: Ja, men det kan vara just det att i dag när jag kommer till jobbet så blir jag kallad en massa fula saker eller någon är skitarg eller att jag får springa på larm in

dit för några slås, att man nästan liksom, förväntar sig är fel ord, men att man nästan förväntar sig att något kan det bli liksom, för det är ju skillnad om man privat skulle bli kallad för horunge då skulle man ju liksom, vad händer? Då skulle jag ju bli jättechockad och förmodligen jättearg, då skulle jag reagera på ett helt annat sätt. Här så är det nästan så att man har en förväntan ...

Sofias berättande fångar in alla fyra ovanstående teman på ett belysande sätt. Det finns olika former och riktningar av våld och sättet att handskas med våldet blir genom att illusoriskt iklä sig en rustning som ett känslomässigt skydd. Sofia säger också någonting som var återkommande i de möten med personal jag hade: "vad som helst kan hända" ofta med tillägget "när som helst", vilket visar vikten av att det latent våldet lyfts fram i denna kontext.

Diskussion

Personalen på de särskilda ungdomshemmen ställs inför många olika utmaningar och komplexa arbetsuppgifter under sin yrkesvardag. Utifrån syftet med artikeln står två aspekter ut – hur ska personalen handskas med relationen de har till de placerade ungdomarna när det handlar om våld och hur ska de hantera den emotionella påverkan de beskriver i samband med våld? Den fortsatta diskussionen centreras därför runt två rubriker: "Emotionella stödgrupper: motpol till destruktiva masternarrativ" och "Våld i en vårdande kontext: behovet av att synliggöra och tydliggöra definitionsprocessen".

Emotionella stödgrupper: motpol till destruktiva masternarrativ

Arbetet på ungdomsinstitutioner karaktäriseras till stor del av att personalen ska handskas med ungdomarnas lidande (Taylor 2011; Anglin 2004). De särskilda ungdomshemmen är komplexa emotionella platser där specifika emotioner som rädsla ofta blir villkorade. Det blir tydligt utifrån den här studien, vilket också ligger i linje med tidigare forskning (se t.ex. Biszczanik & Gruber 2021; 2018). Det går på så sätt att peka på olika masternarrativ, det vill säga övergripande berättelser som personalen lutar sig emot och som på så sätt styr arbetet: "man ska inte visa rädsla". Vad som dock inte riktigt adresserats i forskningen på en explicit nivå är hur personalen kan handskas med dessa till synes villkorade känslor. Den här studien pekar på behovet av att ihop med kollegor kunna diskutera yrkesvardagen, kanske särskilt vad gäller våld och emotionella strategier. Ett sätt att formera detta på skulle kunna vara i linje med det som Taylor (2011) för fram om kollegiala stödgrupper. Taylor (2011) pekar på de känslomässiga utmaningarna för personal som arbetar på ungdomsinstitutioner och betonar behovet av att skapa en känslomäs-

sigt stödjande miljö för personalen. Vidare menar Taylor (2011) att god personalpraxis underbyggs av en rad aspekter, till exempel ledar- och resurstöd, men den viktigaste aspekten är att hitta ett adekvat språk med kollegorna och ungdomarna om känsliga frågor som våld och rädsla. På detta sätt skulle det gå att få tag i ett explicit emotionellt språk hos personalen, ett språk som många gånger negligeras, som kan bryta destruktiva masternarrativ. Det är viktigt eftersom känsloregler kan generera emotionella kulturer, som i förlängningen kan vara destruktiva för både personalen och ungdomarna. Först när känsloreglerna är identifierade kan personalen utveckla strategier för att hantera de våldsincidenter som är en del av deras arbete på ett professionellt sätt.

Våld i en vårdande kontext: behovet av att synliggöra och tydliggöra definitionsprocessen

Det finns många utmaningar med att definiera våld i denna kontext. Relationen mellan ungdom och personal har i både svenska och internationella studier visat sig ha en stor betydelse för ungdomens fortsatta prosociala utveckling (Wästerfors 2019; Anglin 2004). Våldsincidenter sätter relationen mellan ungdom och personal på sin spets. Det är därför högst troligt att utbildning om våld och hur våld emotionellt kan hanteras är viktiga ingredienser för en fungerande ungdomsvård. Att personalen i stor utsträckning normaliserar våldet, vilket studien visar, kan leda till destruktiva relationer, eftersom den emotionella strategin blir att ignorera våldet. För personalen blir det således en del av jobbet. Det saknas en kritisk diskussion om detta både i forskningslitteraturen och utifrån ett praktiskt perspektiv. En början till en sådan kritisk diskussion är att i linje med Bolton (2005) belysa hur kollegorna socialiserar in varandra i arbetet. En konsekvens av den i dag bristande utbildningen kring våld är att personal använder olika strategier för att hantera våldsincidenter, vilket blir tydligt i den här studien. Personalen lär sig sina strategier inte främst genom utbildning, utan genom att arbeta på avdelningarna och se hur kollegorna agerar. Det emotionella arbetet, vilket inbegriper relationen mellan personal och ungdom, stipuleras således inte enbart av arbetsgivaren, utan det utvecklas i ett kollegialt växelspel ihop med ungdomarna (Bolton 2005). Definitionsprocessen vad gäller våld på de särskilda ungdomshemmen verkar till synes ha oanade dominoeffekter och personalen kämpar i detta för att kvarhålla "ungdom i vård", sig själva som "vårdgivare" och ungdomshemmet i en "vårdande kontext", vilket också tidigare studier visat på utifrån andra kontexter (se t.ex. Åkerström 2002). Definitionsprocessen för våld kommer alltid att innebära en inkluderings- och exkluderingsproblematik för personalen. Det visar den här studien. Vissa former av våld (dvs. att definiera något som våld) blir till en nackdel i personalens ögon, eftersom det placerar dem i en offerposition. Att vara ett "offer" innebär vanligtvis en position där man är passiv

och/eller hjälplös. Det är en position personalen till synes inte är bekväm med. Det är tydligt att personalen söker en aktiv subjeksposition i relation till ungdomarna. Ett exempel på det är om personalen med fysisk kraft håller ner en ungdom på golvet (med stöd av laga befogenhet). Det kan definieras som våld, men när det sker i aktuell kontext ändras denna definition, vilket kan skapa emotionell dissonans hos personalen (Hochschild 1983). Det skapas spänningar på flera nivåer, vilket kan vara problematiskt för personalen (Överlien 2004). Samtidigt skapas liknande processer när personalen inte definierar handlingar som de blir utsatta för som våld. Hur våld ska definieras i den här kontexten har således viktiga praktiska implikationer, vilket den fortsatta forskningen tydligare bör belysa.

Referenser

- Alink, L. Euser, S. Bakermans-Kranenburg, M. & van IJzendoorn, M.H. (2014). A challenging job: physical and sexual violence towards group workers in youth residential care. *Child & Youth Care Forum*, 43(2), 243–250.
- Andersson, P. (2020a). Handling fear among staff: violence and emotion in secure units for adolescents. *Nordic Social Work Research*, 10(2), 158–172.
- Andersson, P. (2020b). Emotional adjustments to violent situations at secure units for adolescents: a staff perspective. *Emotion, Space and Society*, 37, 100741.
- Andersson, P. (2021). *Hot, våld och emotionellt arbete på de särskilda ungdomshemmen: personalens berättelser*. Akademisk avhandling. Stockholms universitet.
- Andersson, P. & Överlien, C. (2018). "If you take it personally you break": neglected voices on violence insecure units for adolescents. *Social Work and Social Sciences Review*, 19(3), 61–80.
- Andersson, P. & Överlien, C. (2021). Violence, role reversals, and turning points: work identity at stake at a therapeutic residential institution for adolescents. *Journal of Social Work Practice*, 35(4), 353–366.
- Andersson Vogel, M. (2012). *Särskilda ungdomshem och vårdkedjor: om ungdomar, kön, klass och etnicitet*. Akademisk avhandling. Stockholms universitet.
- Andersson Vogel, M. (2017). Flickor vid de särskilda ungdomshemmen: vilka är de och vad ska vi göra med dem? I: P. Leviner & T. Lundström, T. (red.), *Tvångsvård av barn och unga: rättigheter, utmaningar och gränzoner* (ss. 262–277). Wolters Kluwer.
- Andersson Vogel, M. (2020). *Disciplinering, femininitet och tvångsvård: tjejers vardag vid särskilda ungdomshem*. Studentlitteratur.
- Andersson Vogel, M. & Gruber, S. (2018). Institutionsvårdens könade strukturer: ungdomar, personal, organisation och policy. I: S. Enell, S. Gruber & M. Andersson Vogel (red.), *Kontrollerade unga: tvångspraktiker på institution*. (ss. 61–78). Studentlitteratur.
- Anglin, J. (2004). Creating "well-functioning" residential care and defining its place in a system of care. *Child and Youth Care Forum*, 33(3), 175–192.
- Attar-Schwartz, S. (2011). Maltreatment by staff in residential care facilities: the adolescents' perspectives. *Social Service Review*, 85(4), 635–664.
- Attar-Schwartz, S. & Khoury-Kassabri, M. (2015). Indirect and verbal victimization by peers among at-risk youth in residential care. *Child Abuse & Neglect*, 42, 84–98.

- Biszczanik, K. & Gruber, S. (2018). Statens särskilda ungdomshem som emotionellt täta platser. I: M. Dahlstedt (red.), *Gränsöverskridande socialt arbete: teorier, tillämpningar, tolkningar* (s. 21–39). Malmö.
- Biszczanik, K. & Gruber, S. (2021). Att arbeta i tvångsvårdens säkra rum: emotioner och säkerhet på särskilda ungdomshem i Sverige. *Norsk sociologisk tidskrift*, 5(1), 52–64.
- Bolton, S. (2005). *Emotion management in the workplace*. Palgrave Macmillian.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Braun, V. & Clarke, V. (2020). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative Research in Psychology*, 18(3).
- Edling, C. (2016). Våldets sociala dimensioner. I: C. Edling & A. Rostami (red.), *Våldets sociala dimensioner: individ, relation, organisation* (ss. 15–25). Studentlitteratur.
- Enell, S. (2015). *Transit i samhällsvården: när unga utreds på särskilda ungdomshem*. Institutionen för socialt arbete, Linnéuniversitetet.
- Enell, S. (2016). Young people in limbo: perceptions of self-presentations when being assessed in secure accommodation. *Nordic Social Work Research*, 6(1), 22–37.
- Enell, S., Gruber, S. & Andersson Vogel, M. (2018). *Kontrollerade unga: tvångspraktiker på institution*. Studentlitteratur.
- Euser, S. Alink, L. Tharner, A. van IJzendoorn, M. & Bakermans-Kranenburg, M. (2014). Out of home placement to promote safety? The prevalence of physical abuse in residential and foster care. *Children and Youth Services Review*, 37, 64–70.
- Goffman, E. (1961/2007). *Totala institutioner: fyra essäer om anstaltslivets sociala villkor*. Norstedts.
- Gradin Franzén, A. (2014). *Disciplining freedom: treatment dilemmas and subjectivity at a detention home for young men*. Institutionen för beteendevetenskap, Linköpings universitet.
- Hamby, S. (2017). On defining violence, and why it matters. *Psychology of Violence*, 7(2), 167–180.
- Hoschschild, A. (1983). *Managed heart: commercialization of human feeling*. University of California Press.
- Hydén, M. (2008). Narrating sensitive topics. I: M. Andrews, C. Squire & M. Tamboukou (red.), *Doing narrative research* (s. 122–136). Sage Publications.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med våld*. Gothia.
- Jansson, L. & Björck, C. (2012). Traumatisering bland ungdomar med antisocial problematik: resultat från en litteraturoversikt. *Institutionsvård i fokus*, rapportnummer 11. Statens institutionsstyrelse.
- Laanemets, L. & Kristiansen, A. (2008). *Kön och behandling inom tvångsvård: en studie av hur vården organiseras med avseende på genus*. Statens institutionsstyrelse.
- Mazzone, A. Nocentini, A. & Menesini, E. (2018). Bullying and peer violence among children and adolescents in residential care settings: a review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 38, 101–112.
- Nolbeck, K. (2022). *Confinement and caring: on sociomaterial practices in secured institutions for youths* (kommande 2022).
- Pelto-Piri, V., Engström, K., Engström, I. m.fl. (2017). Hantering av hot och våld: personalens syn på etik, bemötande och säkerhet i mötet med ungdomar på institutioner. *Institutionsvård i fokus*, rapportnummer 12. Statens institutionsstyrelse.
- Ponnert, L. Johansson, S. & Svensson, K. (2020). Akutavdelningar på särskilda ungdomshem: akutpraktiken ur personalens, de ungas och socialtjänstens perspektiv. *Institutionsvård i fokus*, rapportnummer 1. Statens institutionsstyrelse.

- Sallnäs, M. (2019). Institutionsvård för barn och unga. I: Höjer, M. Sallnäs & Y. Sjöholm (red.). *När samhället träder in: barn, föräldrar och social barnavård*. Studentlitteratur.
- Sekol, I. (2013). Peer violence in adolescent residential care: a qualitative examination of contextual and peer factors. *Children and Youth Services Review*, 35(12), 1901–1912.
- Silow Kallenberg, K. (2016). *Gränsland: svensk ungdomsvård mellan vård och straff*. Södertörns högskola.
- Skoog, V. (2013). Barns upplevelser av instabil samhällsvård. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20(1), 35–52.
- Smith, Y. (2020). Can children be safe if their caregivers are not? Reflections on the "Promise" study of workforce issues in a residential treatment center for children. *Residential Treatment for Children & Youth*, 37(2), 156–173.
- Statens institutionsstyrelse (2019a). *Årsredovisning*. Statens institutionsstyrelse.
- Statens institutionsstyrelse (2019b). *Ungdomar intagna på SiS särskilda ungdomshem 2018: en tabellsammanställning av ADAD inskrivningsintervju*. SiS.
- Taylor, M. (2011). Understanding and responding to the emotional challenge of working in residential child care settings: the case for staff support groups. *European Journal of Social Education*, 20/21, 64–80.
- Uhnoo, S. (2011). *Våldets regler: ungdomars tal om våld och bråk*. Daidalos.
- van Gink, K., Visser, K., Popma, A., Vermeiren, R. R., van Domburgh, L., van der Stegen, B., & Jansen, L. M. (2018). Implementing non-violent resistance, a method to cope with aggression in child and adolescent residential care: Exploration of staff members experiences. *Archives of psychiatric nursing*, 32(3), 353–359.
- Waddington, P., Badger, D. & Bull, R. (2005). Appraising the inclusive definition of workplace "violence". *British Journal of Criminology*, 45, 141–164.
- Winstanley, S. & Hales, L. (2008). Prevalence of aggression towards residential social workers: do qualifications and experience make a difference? *Child & Youth Care Forum*, 37(2), 103–110.
- Wästerfors, D. (2004). *Berättelser om mutor: det korruptas betydelse bland svenska affärsmän i Öst- och Centraleuropa*. B. Östlings bokförlag.
- Wästerfors, D. (2019). *Vanskligt och kort: Om våldshändelser bland unga på institution*. Studentlitteratur.
- Åkerström, M. (2002). Slaps, punches, pinches: but not violence: boundary-work in nursing homes for the elderly. *Symbolic Interaction*, 25(4), 515–536.
- Överlien, C. (2004). Girls on the verge of exploding? Voices on sexual abuse, agency and sexuality at a youth detention home. Akademisk avhandling. Linköpings universitet.